

Personální skladba a proměny ve skupině zvolených východočeských poslanců Federálního shromáždění v období normalizace

TOMÁŠ HRADECKÝ

Abstrakt | Abstract

Studie si klade za úkol představit statistickou analýzu personálních proměn poslanců Sněmovny lidu a Sněmovny národů Federálního shromáždění ČSSR, kteří byli zvoleni ve Východočeském kraji v průběhu voleb období normalizace (1971, 1976, 1981 a 1986). Poslanci jsou analyzováni na základě své politické kariéry, stranické příslušnosti, věkové struktury a profesní orientace a doby, kterou strávili výkonem poslaneckého mandátu.

Personnel Structure and Transformations within the Group of Elected East Bohemian Deputies to the Federal Assembly during the Normalization Era

The article aims to present a statistical analysis of personnel changes of deputies of the House of People and the House of Nations of the Federal Assembly of the Czechoslovak Socialist Republic who were elected in the East Bohemian Region during the elections of the era of normalization (1971, 1976, 1981 and 1986). The deputies are analyzed on the basis of their political career, party affiliation, age structure and professional orientation, and the time they spent exercising their parliamentary mandate.

Klíčová slova | Keywords

Československo; Federální shromáždění; parlament; normalizace; volby; poslanci; východní Čechy

Czechoslovakia; Federal Assembly; parliament; normalization; elections; members of parliament; East Bohemian region

Jedním z klíčových důsledků vzniku československé federace v letech 1968/1969 bylo i vytvoření nového československého parlamentu, Federálního shromáždění ČSSR (dále „FS“). První období, po které tento nejvyšší zákonodárný orgán zasedal

(1969–1971) nevzešlo z řádných voleb. Obě sněmovny byly kooptovány na základě zákona o československé federaci.¹ Sněmovna lidu (dále „SL“) vznikla přetvořením stávajícího parlamentu, Národního shromáždění, druhá komora, Sněmovna národů (dále „SN“), byla zvolena orgány obou národních rad. Volby do Federálního shromáždění v období nadcházející československé normalizace se odehrály celkem čtyřikrát: v letech 1971, 1976, 1981 a 1986.

Následující text si klade za úkol statisticky zachytit a popsat skladbu a proměny skupiny východočeských poslanců, zvolených ve Východočeském kraji v těchto volbách. Navazuje tím na autorův starší text, který obdobně zkoumal skupinu východočeských poslanců Národního shromáždění, kteří v parlamentu usedli na základě voleb v 50. a 60. letech.² S využitím dochovaných pramenů lze zkoumat zvolené poslance z různých statisticky uchopitelných hledisek. Jsou jimi např. věková struktura v době zvolení, stranická příslušnost, vykonávané pracovní odvětví či vlastní profese, stejně jako doba, kterou jednotlivé osoby strávily výkonem poslaneckého mandátu. Zajímavé může být též srovnání těchto charakteristik v rámci obou komor normalizačního parlamentu. Analýza se věnuje poslancům v době jejich zvolení v jednotlivých letech. Podstatné charakteristiky jsou tak uváděny vždy ke konkrétnímu datu voleb do Federálního shromáždění a zohledňují informace o všech poslancích, platné právě k těmto datům. Je samozřejmé, že uvedené osoby v průběhu let měnily své funkce i zaměstnání či obory působnosti. Průběžná analýza by však již nutně potřebovala rozsáhlejší publikační prostor.

K normalizačním volbám v Československu bylo provedeno jen velmi málo odborných výzkumů,³ k poslancům parlamentu z oblasti východních Čech pak nejsou v odborné literatuře téměř žádné informace. Také dějiny čs. parlamentu či parlamentarismu v komunistickém období nejsou zdaleka odborně zpracovány.⁴ Tento text tak vychází primárně z dochovaných archivních pramenů. Základními jsou fondy regionální, uložené v současné době ve Státním oblastním archivu v Hradci

1 Ústavní zákon č. 143/1968 Sb. o československé federaci ze dne 27. října 1968.

2 Srov. Tomáš HRADECKÝ, *Personální proměny ve skupině východočeských poslanců Národního shromáždění v 50. a 60. letech*, Východočeské listy historické 45, 2021, s. 89–104.

3 Výjimku tvoří cenná monografie Tomáš VILÍMKA, *„Všichni komunisté do ureň!“ Volby v Československu v letech 1971–1989 jako společenský, politický a státněbezpečnostní fenomén*, Praha 2016, která se fenoménu normalizačních voleb věnuje v širokém politickém a společenském celonárodním rámci.

4 K Národnímu shromáždění v letech 1964–1968 napsal Ondřej FELCMAN obsáhlou monografii *Československý parlament na prahu Pražského jara: Národní shromáždění na cestě k reformě (1964–duben 1968)*, Praha 2015. Podobná studie o Federálním shromáždění ČSSR však stále v české historiografii chybí. Přehledově pak k problematice československého parlamentarismu srov. Ondřej FELCMAN – Tomáš HRADECKÝ, *Parlament a parlamentarismus v budování a proměnách československé státnosti*, Historia Slavorum Occidentis 23, 2019, č. 4, s. 32–71.

Králové (dále „SOA HK“). Jedná se především o fondy, obsahující informace o poslancích a kandidátech na poslance v průběhu voleb za doby čs. normalizace.⁵ Archiv poslanecké sněmovny (dále „APS“) pak ve fondu *Poslanci a senátoři Národního a Federálního shromáždění*, stejně jako v archiváliích k jednotlivým volebním obdobím FS, uchovává řadu informací o jednotlivých poslancích, z nichž je část také digitalizována a dostupná online.⁶ Všechny tyto prameny byly podkladem pro získání údajů, které se staly daty pro analýzu skladby a proměn zvolené skupiny východočeských poslanců Federálního shromáždění ČSSR v období normalizace.

Východočeští poslanci Federálního shromáždění

Federální shromáždění ČSSR bylo založeno jako nejvyšší zákonodárný sbor ústavním zákonem o československé federaci ze dne 27. října 1968.⁷ Dvoukomorový parlament byl v Československu založen poprvé od roku 1939, kdy byl zrušen Senát Národního shromáždění ČSR, a to po dlouhých diskusích a přípravách politických i právních.⁸ Federální shromáždění bylo však velmi netypickým představitelem bikamerálního parlamentu. V prvé řadě byly obě sněmovny rovnocenné a k přijetí zákona bylo třeba souhlasné usnesení obou sněmoven.⁹ Rozdíl byl také v chápání jejich reprezentativní činnosti. Zatímco Sněmovna lidu byla složena z poslanců podle počtu obyvatel v jednotlivých volebních obvodech, rovněž stopadesátičlenná Sněmovna národů měla zajistit rovnocenné zastoupení Čechů a Slováků.¹⁰ Z tohoto rozdělení plynou také různě početná zastoupení východočeských poslanců v jednotlivých komorách Federálního shromáždění. V celém sledovaném období se ve Východočeském kraji volilo vždy 9 poslanců do Sněmovny národů.¹¹ Volebních obvodů do Sněmovny lidu bylo v roce 1971 celkem 17, stejně jako ve dvou následujících volbách. V roce 1986 se

5 Základními jsou dva fondy: SOA HK, fond *Východočeský krajský národní výbor Hradec Králové, (1930) 1949–1990 (1992)* (dále „VČ KNV“). Ten obsahuje podstatné informace především ke zvoleným poslancům v 70. letech 20. století. Vzhledem k jeho neúplnosti a nepřístupnosti jej lze v době 80. let dobře kompenzovat fondem *KSČ – krajský výbor Hradec Králové 1945–1990*.

6 Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna (dále „DPK“), dostup online: <https://www.psp.cz/eknih/>.

7 Ústavní zákon č. 143/1968 Sb. o československé federaci ze dne 27. října 1968. V Hlavě III (§ 29 až § 59) je vymezena pravomoc a funkce Federálního shromáždění.

8 Srov. např. Ján GRONSKÝ, *Dokumenty k ústavnímu vývoji Československa III (1968–1989)*, Praha 1999, s. 11 an.

9 Ústavní zákon č. 143/1968 Sb., čl. 29, odst. 3.

10 Ibidem, čl. 30 odst. 1 a čl. 31, odst. 1, 2.

11 Jednalo se pochopitelně o systém jednomandátových obvodů, stejně jako v případě Sněmovny lidu. Srov. zákon č. 93/1971 Sb. o stanovení volebních obvodů pro volby do FS ČSSR.

pak z oblasti východních Čech rekrutovalo 16 poslanců této sněmovny.¹²

Z voleb v letech 1971–1986 vzešlo celkem 48 poslanců, z nichž 17 postupně zaujalo svá místa ve Sněmovně národů a 31 ve Sněmovně lidu. Jednalo se o pět bezpartijních poslanců (2 SN, 3 SL), čtyři členy Československé strany lidové (dále "ČSL"; 2 SN a 2 SL), sedm členů Československé strany socialistické (dále „ČSS“; 5 SN, 2 SL). Ostatní zvolení poslanci byli členy Komunistické strany Československa. Rozdílná u nich byla i politická zkušenost s parlamentní prací. Pražské jaro a následný nástup normalizace způsobily zásadní personální proměnu čs. parlamentu. Z celkem 17 východočeských kandidátů, kteří byli zvoleni poslanci SN v období normalizace, žádný nezasedal v předchozím Národním shromáždění, a pouze jediný z nich zasedal ve Federálním shromáždění mezi lety 1969–1971.¹³ Zvolení poslanci Sněmovny lidu měli bohatší zkušenosti s parlamentním životem. Celkem 6 z nich bylo poslanci Národního shromáždění již před rokem 1968,¹⁴ jeden z nich, Josef Jägermann, zasedal dokonce již v Ústavodárném národním shromáždění ČSR v letech 1946–1948.¹⁵ Pouze dva poslanci (jeden v každé komoře) ve sledovaném období zemřeli v průběhu svého mandátu a museli být nahrazeni. Šlo o zesnulé poslance Jana Sedláčka (1920–1979, SN, ČSS) a Antonína Pospíšila (1903–1973, SL, ČSL), které nahradili jejich spolustraníci Miroslav Fassati (SN, ČSS) a Vladimír Šimek (SL, ČSL).

Z hlediska stranické příslušnosti v systému Národní fronty pochopitelně dominovali již od roku 1948 poslanci komunistické strany. Současně nebyl žádným zákonem ani vyhláškou místní správy či organizací NF dán přesný poměr ostatních poslanců, tedy členů ČSL, ČSS a nestraníků. Ten se také ve sledovaném období měnil:

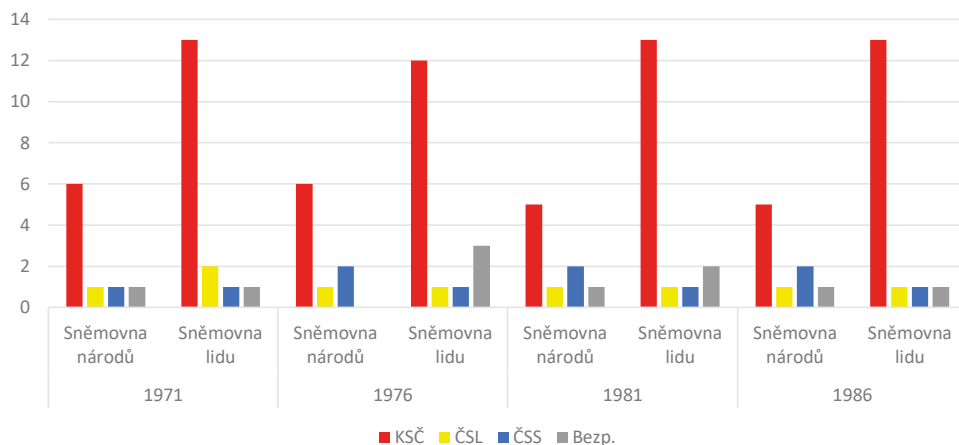
12 Ve volebních letech 1971–1981 se jednalo o volební obvody: 69 – Havlíčkův Brod, 70 – Chotěboř, 71 – Hradec Králové – město, 72 – Hradec Králové (okres), 73 – Chrudim, 74 – Jičín, 75 – Náchod, 76 – Jaroměř, 77 – Pardubice – město, 78 – Pardubice (okres), 79 – Rychnov nad Kněžnou, 80 – Semily, 81 – Svitavy, 82 – Polička, 83 – Trutnov, 84 – Ústí nad Orlicí, 85 – Žamberk. V roce 1986 byly nové volební obvody vytyčeny usnesením předsednictva FS ČSSR č. 11/1986 Sb.

13 Šlo o Jaroslava Brabce, ředitele komunálních služeb a později předsedu MěNV, zvoleného do SN za volební obvod Havlíčkův Brod. Byl volen opakovaně ve všech normalizačních volbách. Netýkal se ho proces kooptací a ve federálním parlamentu zasedal až do voleb roku 1990. Srov. APS, DPK, FS 1971–1976, jmenový seznam, Brabec Jaroslav. Dostupné online <https://www.psp.cz/eknih/1971fs/rejstrik/jmenny/sn/ceska/b.htm>.

14 Jedná se o Josefa Jägermanna (KSČ), Antonína Pospíšila (ČSL), Františka Hamouze (KSČ), Jaroslava Pražáka (ČSS), Františka Tesaře (KSČ) a Věroslava Vondrouše (ČSS). František Tesař ovšem nabyl mandátu až po smrti poslance Jana Haruse dne 10. ledna 1968. Zvolen byl v této době za Severočeský kraj.

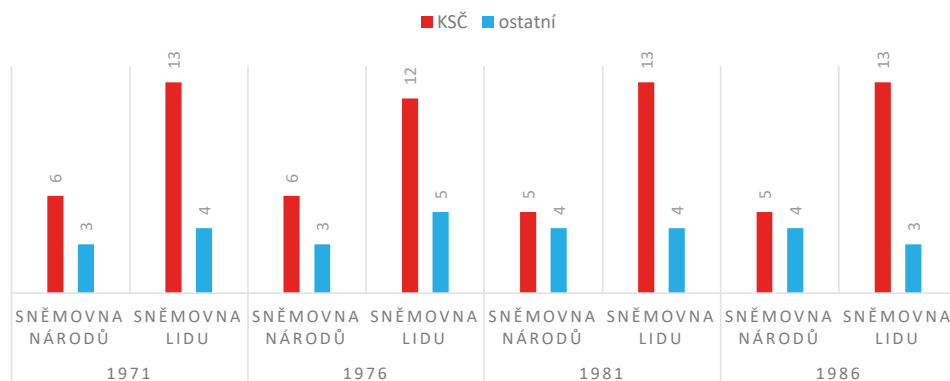
15 O J. Jägermannovi srov. níže.

Graf 1: Zvolení východočeští poslanci podle stranické příslušnosti

Jak je patrné z přechozího grafu, udržovala si ve všech volebních krajích KSČ početní převahu svých poslanců, zvolených do obou komor. Současně se měnil jejich poměr k členům ostatních stran a nestraníkům ve všech normalizačních volbách. Nestraničtí kandidáti byli např. v roce 1976 zvoleni v počtu tří do Sněmovny lidu, zatímco ve stejných volbách ve Sněmovně národů bezpartijní východočeský poslanec zcela chyběl. Lidová strana získala pouze jednou (1971, Sněmovna lidu) dva poslance, ve všech ostatních případech se parlamentní práce účastnil za východní Čechy nejvýše jeden lidovec. Socialisté dosáhli na dva mandáty celkem třikrát (1976, 1981 a 1986, vždy ve Sněmovně národů), jinak měli vždy po jednom zástupci. Poměr komunistů a nekomunistů byl ve Sněmovně lidu podstatně vyšší (často více než trojnásobný) než ve Sněmovně národů, kde se v rámci skupiny východočeských poslanců převaha KSČ často opírala o jediný hlas.

Graf 2: Poměr zvolených komunistických a ostatních poslanců podle komor

Většina poslanců Federálního shromáždění vykonávala svou funkci po více než jedno volební období. Mezi lety 1971 a 1989 bylo pro jediné volební období zvoleno do Sněmovny národů šest poslanců, ve Sněmovně lidu prožilo jediné volební období celkem devět poslanců.¹⁶ Z nich velkou část tvořili poslanci, kteří vykonávali svůj poslanecký mandát po volbách roku 1986. Ve Sněmovně lidu to byli celkem čtyři poslanci, ve Sněmovně národů rovněž čtyři.¹⁷ Průměrná doba výkonu poslaneckého mandátu ve sledované době byla dvě volební období ve Sněmovně národů a 2,34 volebního období ve Sněmovně lidu.

Mezi nejdéle sloužícími poslanci lze jmenovat komunistu Josefa Jägermanna (SL), který včetně uvedeného mandátu v Ústavodárném národním shromáždění ČSR zasedal v československém poválečném parlamentu plných sedm volebních období. Šest volebních období mezi lety 1964 a 1990 zasedal v parlamentu Věroslav Vondrouš (SL, ČSS).¹⁸ Více než pět volebních období odsloužil v parlamentu Antonín Pospíšil (SL, ČSL), který zemřel v průběhu svého šestého mandátu. Plných pět období byli poslanci Jaroslav Brabec (SN, KSČ) a František Tesař (SL, KSČ).¹⁹

Poslankyně a poslanci z hlediska věku

Poslancem obou komor Federálního shromáždění ČSSR se mohl stát pouze československý státní občan, který má právo volit a dosáhl minimálního věku 21 let.²⁰ Horní věkovou hranici zákon neustavil, stejně jako žádné další formální požadavky na procentuální nebo absolutní zastoupení kandidátů na poslance z hlediska pohlaví, profese či dalších charakteristik. Reálně se v systému Národní fronty kandidátky sestavovaly podle stranické a pracovní příslušnosti. Velkou roli v normalizačních volbách však hrála také politická zkušenost, kterou případný nový poslanec mohl mít. Kromě běžných personálních údajů obsahovaly návrhy na poslance dva hlavní body:

16 Již uvedený Antonín Pospíšil zasedal po prvních normalizačních volbách roku 1971 v parlamentu nejkratší dobu, neboť zemřel při výkonu mandátu již v roce 1973.

17 Srov. tabulku v příloze.

18 **Věroslav Vondrouš** (1925–2008) byl členem ČSS, povoláním plánovač (později uváděn jako instruktor) Okresního zemědělského sdružení v přeloučském obvodu. Pocházel z Chotče u Pardubic. Kromě svého působení v celonárodním parlamentu zasedal také mezi lety 1969 a 1971 v České národní radě.

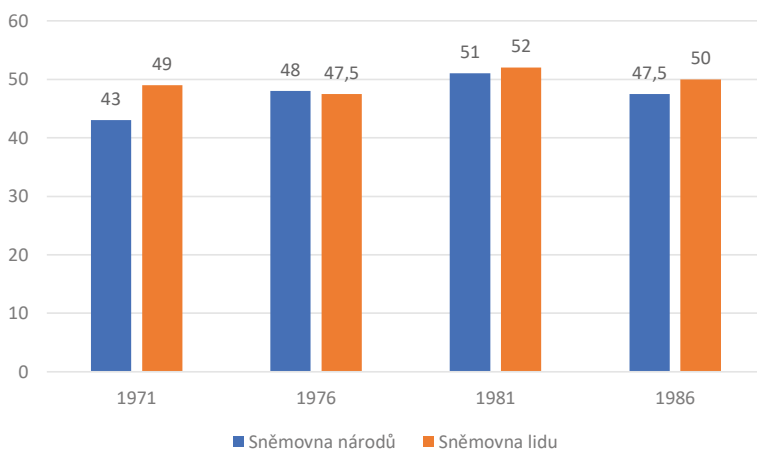
19 **RSDr. František Tesař** (1923–2008) byl vedoucím tajemníkem OV KSČ v Pardubicích v letech 1962–1964, v následujících čtyřech letech pak působil jako severočeský vedoucí tajemník KV KSČ. V průběhu pražského jara musel jako představitel konzervativní části strany svou funkci opustit, nicméně již od roku 1969 zastával znovu funkci vedoucího tajemníka KV KSČ, tentokrát ve Východočeském kraji. XIII. sjezd KSČ v roce 1966 jej zvolil členem ÚV KSČ, následně byl ve své funkci potvrzen i dalšími sjezdy, naposledy XVII. sjezdem KSČ v roce 1986. Byl nositelem Řádu práce (1973), Řádu Vítězného února (1973) a Řádu republiky (1983).

20 Zákon č. 44/1971 Sb. o volbách do Federálního shromáždění, § 4.

politickou spolehlivost a praktickou zkušenost s výkonem veřejné funkce.²¹ Věkové rozložení kandidátů na poslance tak v tomto případě nehrálo větší roli.²²

Průměrný věk poslance se samozřejmě měnil. Ve volbách roku 1971 byl zvolený poslanec Sněmovny národů ve východních Čechách v průměru star 43 let, poslanec Sněmovny lidu 49 let. O pět let později dosahoval člen Sněmovny národů již v průměru věku 50 let, zatímco poslanec druhé komory omládl oproti předchozímu období na 47,5 roku.

Graf 3: Průměrný věk zvolených poslanců FS podle komor

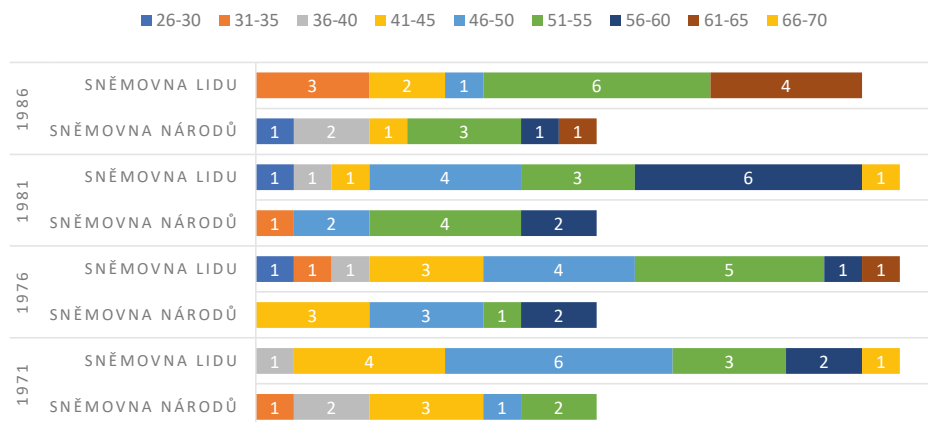

Celkově pak průměrný věk zvoleného východočeského poslance za celé sledované období v obou komorách činil necelých 49 let. V průběhu let nedocházelo k výraznému průměrnému stárnutí kandidátů. Rozdíly se však projevovaly v jednotlivých věkových skupinách a v míře jejich zastoupení mezi zvolenými poslanci.

21 Srov. SOA HK, f. VČ KNV, kart. 456, inv. č. 603, sl. *Návrhy kandidátů do vyšších zastupitelských sborů*. Zatímco materiály jednotlivých poslanců jsou poměrně standardní v rozsahu popisu jejich třídní příslušnosti a zaměstnání, většinu textu zabírají podrobnější popisy jejich veřejného působení v různých funkcích a jejich hodnocení.

22 Ke společenskému hledisku voleb a jejich celkovému pojetí, včetně vytyčených cílů, nejlépe srov. Tomáš VILÍMEK, „*Všichni komunisté do ureň!*“, Praha 2016.

Graf 4: Zastoupení věkových skupin mezi zvolenými poslanci

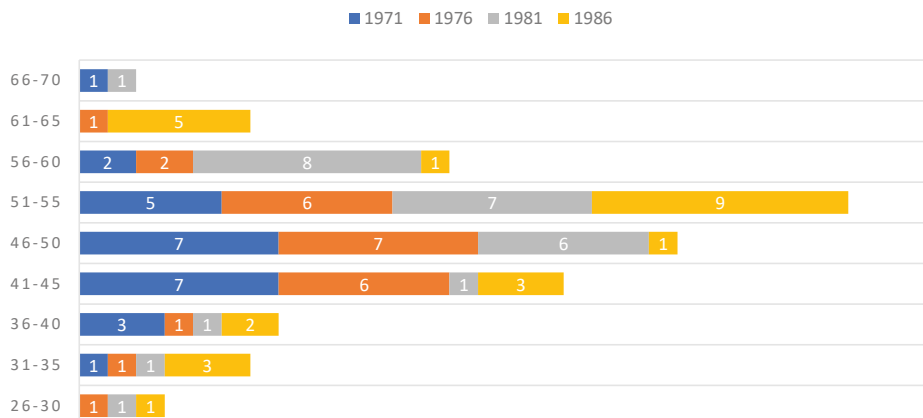

Zprvu (především v roce 1971) dominantní skupina osob ve věku 41–45 let se již o pět let později přesunula do věkové kategorie 46–50 let. V letech osmdesátých pak ve volbách dominovala skupina poslanců ve věku 51–55 let, výrazně přibýlo také poslanců starších 60 let. Důvod, proč nedošlo k výraznějšímu zestárnutí průměrného východočeského poslance ve sledovaném období a proč průměrný poslanecký věk v době zvolení nepřesáhl průměrných 50 let věku, je rovněž ve výraznější fluktuaci zvolených poslanců. Průměrně se o poslanecký mandát při volbách let 1976, 1981 a 1986 ucházelo 29,6 % nových kandidátů ve Sněmovně národů a 26 % nových kandidátů ve Sněmovně lidu.²³ Více než čtvrtinová personální obměna byla navíc umocněna relativně nízkým věkem nově zvolených poslanců. V roce 1976 byl průměrný věk nově zvolených východočeských kandidátů 40 let, o pět let později 46 let a v posledních normalizačních volbách 42 let. Celkem sedm kandidátů na poslance obou komor v letech 1976–1986 bylo mladší než 40 let věku.

Současně v celkovém složení poslanců početně převládaly starší věkové skupiny. Nejpočetnější byla věková skupina 51–55 let, následována poslanci ve věku 46–50 let a 41–45 let. Čtvrtou nejpočetnější skupinu pak tvořili poslanci těsně předdůchodového věku (56–60 let).

23 Ve volbách let 1976–1986 je procentuální vyjádření nových kandidátů, kteří v předchozím volebním období poslanecký mandát za oblast východních Čech ve Federálním shromáždění ČSSR nezastávali, následující: Volby 1976: SN – 22,2 %, SL – 24 %; volby 1981: SN – 22,2 %, SL – 29,5 %; volby 1986: SN – 44,4 %, SL – 25 %. K největší fluktuaci tak došlo v posledních parlamentních volbách komunistického Československa v roce 1986: v obou komorách nastoupilo k parlamentní práci 32 % zcela nových poslanců.

Graf 5: Poslanci podle věkových skupin (1971–1989)

Nejstaršími zvolenými kandidáty byli v roce 1971 Antonín Pospíšil²⁴ (ČSL, Sněmovna lidu) a v roce 1981 Josef Jägermann²⁵ (KSČ, Sněmovna lidu), kteří oba dosáhli svého posledního poslaneckého mandátu ve věku 68 let. Nejmladší zvolenou kandidátkou pak byla v roce 1976 brusička n. p. Tesla Marie Šemberová (bezpartijní, 28 let, Sněmovna lidu).²⁶ Poslankyně patřily obecně mezi průměrně mladší kandidáty ve volbách. Zvoleným poslankyním bylo ve sledovaném období v průměru necelých 45 let.²⁷

Poslankyně a poslanci podle profese

Mezi celkem 48 osobami, které vykonávaly funkci poslanců Federálního shromáždění ČSSR mezi lety 1971–1989, nalézáme nejrozmanitější pracovníky, zaměstnance

24 **Antonín Pospíšil** (1903–1973) byl od roku 1968 až do své smrti předsedou Čs. strany lidové. Poslancem byl již od roku 1948, v letech 1969–1973 kromě Federálního shromáždění zasedal i v České národní radě. Mezi lety 1951 a 1960, a znovu v letech 1969–1971, byl ministrem čs. vlád. Přes svou opatrnou politiku demokratizace v období pražského jara se po srpnové okupaci stal velmi loajálním vůči nastupující normalizační praxi.

25 **Josef Jägermann** (1913–2011) byl jedním z doyenů východočeské skupiny funkcionářů KSČ. Již koncem meziválečného období působil jako předseda okresní i krajské organizace KSČ v Pardubicích. Za války byl vězněn, do parlamentu poprvé usedl v letech 1946–1948, a poté kontinuálně v letech 1960–1986.

26 Rudé právo uvádí ve svém pravidelném přehledu nově zvolených poslanců FS u M. Šemberové věk 29 let, nicméně kandidátka se narodila 27. prosince 1947 a volby proběhly ve dnech 22. a 23. října 1976, kandidátce tak bylo v době zvolení stále 28 let. Srov. Rudé právo, *Poslanci Federálního shromáždění*, 27. 10. 1976, s. 3, a k personáliím M. Šemberové srov. SOA HK, f. VČ KNV, kart. 456, inv. č. 603 sl. *Návrhy kandidátů do vyšších zastupitelských sborů*, volby 1976, Sněmovna lidu FS ČSSR, Šemberová Marie (kandidátský lístek).

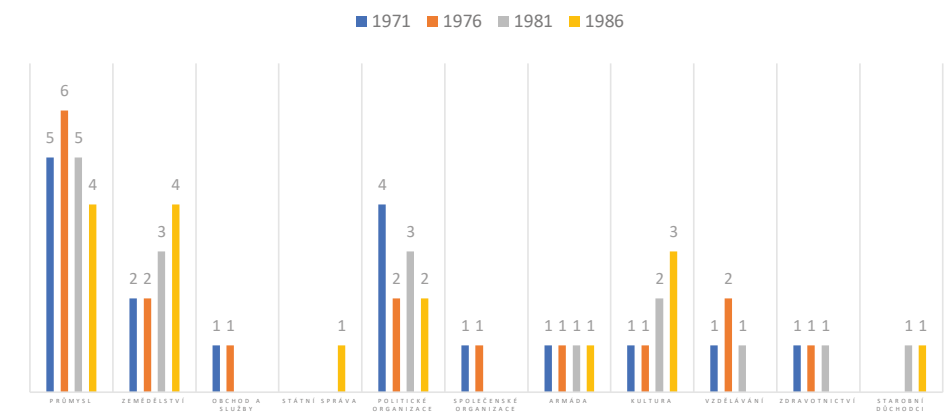
27 V roce 1971 byl průměrný věk zvolených poslankyň 45 let, v roce 1976 44,5 roku, v roce 1981 47 let a v roce 1986 patřily mezi vůbec nejmladší skupinu kandidátů s věkovým průměrem 41,5 roku.

a funkcionáře. Někteří z nich měli za sebou již bohaté zkušenosti s veřejnými funkcemi nejrůznějších úrovních, jiní nastupovali do parlamentu vybaveni především profesními znalostmi.

Poslance lze podle jejich profese dělit několika možnými způsoby. Prvním z nich je odvětví, v němž vykonávali své občanské povolání. Pro účely tohoto přehledu lze vymezit následující kategorie: pracovníci v průmyslu, v zemědělství, v oblasti obchodu a služeb, pracovníci politických organizací,²⁸ pracovníci veřejných společenských organizací,²⁹ pracovníci a funkcionáři státní správy, vojáci z povolání, pracovníci ve zdravotnictví, ve školství a v oblasti kultury. Samostatnou kategorií poslanců jsou pak ti, kteří pobírali v době svého zvolení starobní důchod.

Výběr kandidátů na poslance měl pochopitelně za úkol pokrýt široké spektrum pracovníků, kteří měli zasednout ve Federálním shromáždění. Všechny výše uvedené kategorie pracovníků tak byly jistou měrou v parlamentu zastoupeny. Zajímavé osobnosti i profese mezi poslanci najdeme ve Sněmovně lidu Federálního shromáždění.

Graf 6: Počty zvolených poslanců podle pracovního odvětví v jednotlivých volbách (Sněmovna lidu)

V rámci normalizační ideologie byl tak největší prostor dán pochopitelně pracovníkům v oblasti průmyslu. Ti mezi zvolenými poslanci Sněmovny lidu zaujímali 45,5 % (1971, 1981), 54,5 % (1976) a 36,4 % (1986). V průběhu sledovaného období přibývalo také poslanců, jejichž profesní orientace byla navázána na zemědělství. Jejich zastoupení mezi zvolenými poslanci dosáhlo 18,2 % (volby 1971 a 1976)

28 V této kategorii jsou evidováni placení zaměstnanci a funkcionáři např. okresních a krajských výborů KSČ nebo jiných stran Národní fronty.

29 Tato kategorie zahrnuje zaměstnance a funkcionáře organizací, které byly samozřejmě součástí Národní fronty, ale nešlo přímo o politické strany. Patří sem např. Svaz československo-sovětského přátelství, Revoluční odborové hnutí atp.

a postupně gradovalo na 27,3 % (1981) a 36,4 % (1986). Postupný procentuální nárůst získali v normalizačních volbách také pracovníci v kultuře (9 % v letech 1971 a 1976, 18,2 % v roce 1981 a 27,3 % v roce 1986). Naopak překvapivým se může jevit pokles poslanců, kteří vykonávali politickou funkci. Zatímco v roce 1971 představovali celkem 36,4 % a roce 1981 27,3 % zvolených východočeských poslanců, ve volebních letech 1976 a 1986 bylo jejich zastoupení „pouze“ 18,2%.

Všechna ostatní odvětví lze považovat za doplňková, neboť jejich reprezentanty byl často jeden poslanec, nejvýše dva. Navzdory zažitým tvrzením o stárnutí normalizační garnitury byli z východočeských kandidátů zvoleni v normalizačních volbách pouze dva starobní důchodci.³⁰ Zdravotnické profese zastupoval v prvních třech normalizačních volbách jediný bezpartijní kandidát, lékárník Zdeněk Macháček.³¹ Řady východočeských poslanců doplnily také dvě významné osobnosti ČSLA. Prvním byl náměstek ministra národní obrany ČSSR genpor. Jozef Remek (KSČ, zvolen v letech 1971 a 1976),³² druhým pak velitel protivzdušné obrany státu genpor. Jaroslav Matyáš (KSČ).³³ V oblasti kulturní se mezi východočeskými poslanci objevily rovněž významné osobnosti své doby. Ve všech čtyřech normalizačních volbách byl poslancem Sněmovny lidu dr. Jan Zelenka (KSČ), dlouholetý ředitel Československé televize.³⁴ Oblasti kultury a umění byly rovněž ve Sněmovně lidu zastoupeny vynikajícím

30 V roce 1981 byl jako důchodce na kandidátní listině veden již zmíněný Josef Jägermann (šlo o jeho poslední kandidaturu), v roce 1986 byl jako penzista představen kandidát Věroslav Vondrouš, který ve Federálním shromáždění vydržel až do voleb roku 1990.

31 **PhMr. Zdeněk Macháček** byl lékárníkem v OÚNZ Svitavy. Za tento obvod také kandidoval v letech 1971–1981.

32 **Genpor. Jozef Remek** (1927–2002) byl generál ČSLA slovenské národnosti, otec budoucího prvního čs. kosmonauta Vladimíra Remka. V letech 1969–1973 byl velitelem v Hradci Králové, do hodnosti generálporučíka byl povýšen v roce 1974. Náměstkem ministra národní obrany byl v letech 1973–1988. XV. sjezdem KSČ byl zvolen za kandidáta ÚV KSČ, kterým zůstal až do Sametové revoluce.

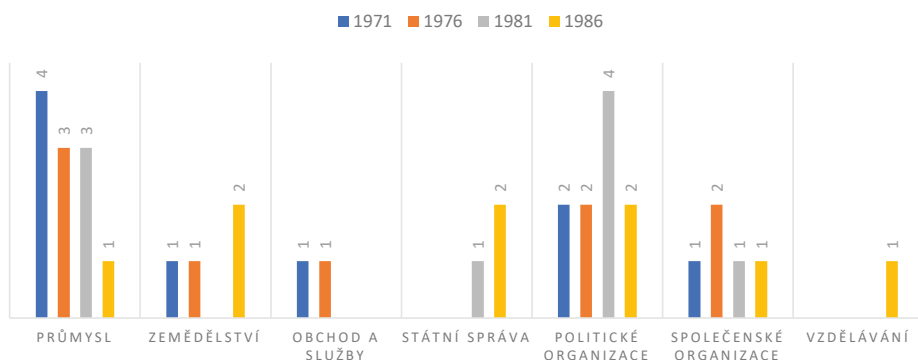
33 **Genpor. Ing. Jaroslav Matyáš** (1933–2014) byl do hodnosti generálporučíka povýšen roku 1979. Po Jozefu Remkovi se stal velitelem 10. letecké armády v Hradci Králové, které velel až do roku 1983. Po roce 1985 se stal velitelem Protivzdušné obrany státu ČSLA. V parlamentu zasedal až do voleb roku 1990.

34 **Doc. PhDr. Jan Zelenka, CSc.**, (1923–1998), pocházel z východočeského Ústí nad Orlicí. Po novinářském působení ve *Večerníku Praha* a *Československé tiskové kanceláři* byl v letech 1969–1989 ústředním ředitelem *Československé televize*. Je spojen s normalizačními čistkami v ČsT a celkovým podřízením televizního vysílání normalizačnímu vedení státu. Ředitelem ČsT byl do června 1989, na poslanecký mandát rezignoval pod tíhou nastalých politických změn v prosinci 1989. Nositel Řádu práce (1973) a Řádu Vítězného února (1983).

varhaníkem a pedagogem doc. Václavem Rabasem.³⁵

Východočeští poslanci Sněmovny národů vzhledem ke svému nižšímu počtu nepochybně pokrývali menší množství pracovních oborů, jakkoli nastolený trend podpory pracovníků v průmyslu a politických funkcionářů je patrný i u nich.

Graf 7: Počty zvolených poslanců podle pracovního odvětví v jednotlivých volbách (Sněmovna národů)

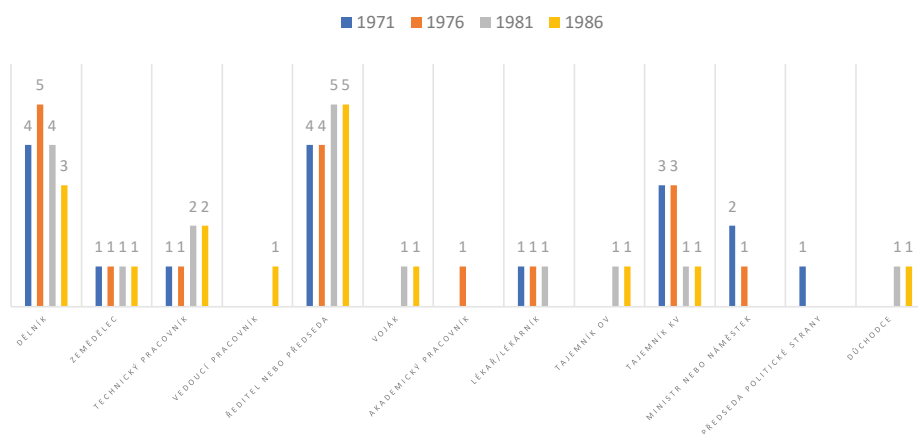
Některé trendy v zastoupení jednotlivých profesních odvětví se v průběhu sledovaného období odlišují od Sněmovny lidu. V prvé řadě je patrný postupný úbytek poslanců, jejichž profese byla spojena s průmyslem. Zatímco v roce 1971 tvořili 44,4 % zvolených východočeských poslanců, v letech 1976 a 1981 zaujímali „pouze“ třetinu míst, a v roce 1986 byl pracovníkem v oblasti průmyslu již jen jeden východočeský poslanec Sněmovny národů. Druhou stabilní strukturou byli logicky zástupci a funkcionáři politických stran. Ti byli standardně mezi poslanci sněmovny dva, pouze při volbách roku 1981 se jejich zastoupení zdvojnásobilo. Mezi východočeskými poslanci Sněmovny národů po celé sledované období absentují zástupci zdravotnických, kulturních a uměleckých profesí, žádný z poslanců nebyl důstojníkem ČSLA ani starobním důchodcem. Mezi nejvýznamnější politické osobnosti sněmovny patřil bezesporu Josef Kempný, jedna z opor normalizační politiky, který v letech

35 **Doc. Václav Rabas** (1933–2015) absolvoval Hudební fakultu AMU, v letech 1962–1971 byl vedoucím sboru pardubického krematoria. Byl rovněž zakladatelem a prvním ředitelem pardubické konzervatoře (1978). Habilitoval se v oboru varhanní hry na pražské AMU v roce 1977. Kandidoval ve volbách 1976–1986 za volební obvod Pardubice-město. V prosinci 1989 na svůj poslanecký mandát rezignoval. V roce 1989 byl jmenován národním umělcem.

1981–1989 vykonával také funkci předsedy České národní rady.³⁶

Druhý možným hlediskem, které může charakterizovat rozdělení poslanců podle jejich pracovního oboru, je specifikace podle vykonávané profese a pracovního zařazení. Na základě profilu jednotlivých východočeských poslanců je lze rozdělit do následujících kategorií: dělník,³⁷ zemědělec,³⁸ technický nebo administrativní pracovník, vedoucí pracovník,³⁹ ředitel nebo předseda,⁴⁰ pedagog, voják, akademický pracovník, lékař nebo lékárník, politický tajemník nebo předseda okresní úrovně, politický tajemník nebo předseda krajské úrovně, politický tajemník nebo předseda ústřední úrovně, ministr nebo náměstek ministra, předseda politické strany či, jako v předchozím případě, starobní důchodce.

Graf 8: Poslanci Sněmovny lidu podle profese

Z uvedeného grafu je patrné, že při volbě kandidátů na poslance za východočeskou oblast dostali ve velkém přednost řídící pracovníci, kteří měli zkušenost s jednáním ve velkých kolektivech, a kteří nesli velkou zodpovědnost. Kategorie ředitelů a předsedů

36 **Prof. Ing. Josef Kempný, CSc.**, (1920–1996), byl v listopadu 1968 zvolen tajemníkem ÚV KSČ, do té doby zastával čtyři roky funkci předsedy MěNV v Ostravě. Mezi lety 1969–1970 byl po federalizaci krátce předsedou vlády České socialistické republiky a místopředsedou vlády ČSSR. Ve Federálním shromáždění zasedal v letech 1981–1989, ve stejné době byl předsedou České národní rady. Byl nositelem mnoha řádů a ocenění.

37 Myšlena je dělnická profese bez specifikace oboru a jakékoli vyšší funkce.

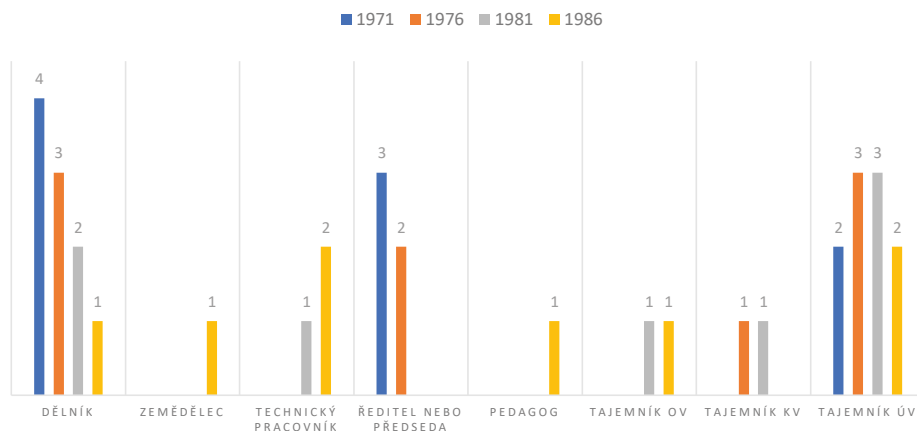
38 Obecně pracovníci JZD, STS, státních statků apod., bez řídících funkcionářů a technickohospodářských pracovníků.

39 Tato kategorie zahrnuje např. vedoucí dílny nebo výrobního úseku, mistry apod. Nejedná se o ředitele závodu nebo předsedy organizací.

40 V této kategorii jsou zahrnuty osoby, mající řídící funkci a odpovědnost. Jedná se tak stejně o předsedy národních výborů, ředitele škol i ředitele výrobních jednotek či předsedy JZD.

byla ve všech sledovaných volbách hojně zastoupena (v roce 1971–1981 tvořili celkem 29,4 %, ve volbách roku 1986 dokonce 31,3 % všech zvolených kandidátů do Sněmovny lidu za východní Čechy). I zde významnou roli hráli mezi poslanci dělníci, kteří představovali v jednotlivých letech 29,4 % (1971), 23,5 % (1976), 17,6 % (1981) a 18,8 % (1986) zvolených poslanců sněmovny.⁴¹ Politické vedoucí funkce na krajské úrovni zastávali poslanci Josef Jägermann (předseda KV SČSP, 1976) a František Tesař (vedoucí tajemník KV KSČ), či Vladimír Šimek (předseda KV ČLS, 1986).⁴² Ve vládních postech působili Jozef Remek (náměstek ministra národní obrany, 1976) a František Hamouz (místopředseda vlády, 1971).⁴³

Graf 9: Poslanci Sněmovny národů podle profese

Ve sněmovně národů s menším zastoupením východočeských poslanců dominovaly především skupiny dělníků, ředitelů nebo předsedů a tajemníků ústředních výborů.

41 V roce 1986 se ovšem počet zvolených východočeských poslanců ve Sněmovně lidu snížil ze 17 na 16, takže procentuální nárůst oproti roku 1981 reálně představuje úbytek jednoho dělnického poslance.

42 **Ing. Vladimír Šimek** (1936–1991) byl poslancem České národní rady a Federálního shromáždění již v letech 1969–1971. V roce 1973 nastoupil do Sněmovny lidu jako náhradník za Antonína Pospíšila. Na poslanecký mandát rezignoval v lednu 1990. V letech 1986–1988 byl ministrem bez portfeje ve vládě České socialistické republiky (vláda J. Korčáka, L. Adamce a F. Pitry). Srov. APS, DPK, Vláda české socialistické republiky 1986–1990 (dostupné online: <https://www.psp.cz/eknih/1986cnr/rejstrik/vlada.htm>).

43 **František Hamouz** (1919–1985) byl dlouholetým členem a funkcionářem KSČ. V letech 1959–1963 náměstek ministra zahraničního obchodu, následně v letech 1963–1968 (a krátce mezi lety 1969–1970) zastával post ministra zahraničního obchodu ČSSR. Od roku 1970 po šest let působil jako náměstek předsedy federální vlády. V čs. parlamentu zasedal od roku 1964. V roce 1976 již do Federálního shromáždění nekandidoval. Byl nositelem Řádu práce (1969) a Řádu vítězného února (1979).

Zastoupení dělníků ve sněmovně každým rokem klesalo. Zatímco v roce 1971 tvořili 44,4 % zvolených poslanců, v posledních normalizačních volbách byli zastoupeni již jen jediným poslancem (tj. 11,1 %). Podíl poslanců, pracujících v technických a administrativních pozicích, zemědělství či školství, byl po celou dobu čistě symbolický. Ani okresních a krajských funkcionářů mezi poslanci nebylo mnoho. Významně se na skladbě skupiny východočeských poslanců Sněmovny národů podíleli ústřední tajemníci (v letech 1976 a 1981 až třetinou zvolených poslanců). Mezi tyto osobnosti se zkušeností z centrální politiky patřili Josef Andrš (tajemník ÚV ČLS),⁴⁴ již zmiňovaný Josef Kempný (tajemník ÚV KSČ) nebo Josef Trejbal (předseda ústředního výboru odborové organizace).⁴⁵

Z hlediska profesního zařazení poslanců obou sněmoven lze dodat, že nezanedbatelný byl také podíl vysokoškolsky vzdělaných osob mezi východočeskými poslanci. Ve Sněmovně národů působilo v letech 1971–1989 celkem pět absolventů vysokých škol (tj. 29,4 %), ve Sněmovně lidu pak deset (tj. 32,3 %).⁴⁶

Normalizační poslanci po listopadu 1989

Sametové revoluce se ve své funkci dočkalo 16 poslanců Sněmovny lidu a devět poslanců Sněmovny národů. Někteří z nich na svůj poslanecký mandát rezignovali již v prosinci 1989 pod tlakem nastalých společenských a politických změn, především pak na základě kooptačního zákona.⁴⁷ Patřili mezi ně ve Sněmovně lidu Jan Jirásek (KSČ, rezignoval 28. 12.), Václav Rabas (bezp., 13. 12.), a Jan Zelenka (KSČ, 19. 12.), ve Sněmovně národů Josef Kempný (KSČ, 19. 12.)⁴⁸ a Zdeněk Sytný (KSČ, 28. 12.).

Další část poslanců starého Federálního shromáždění rezignovala v lednu 1990 v součinnosti s probíhajícími kooptacemi. V lednu podali demisi na svůj mandát

44 **JUDr. Josef Andrš** (1932–2007) byl východočeský rodák a člen ČSL. V letech 1973–1977 byl vedoucím sekretariátu ÚV ČLS, poté až do roku 1989 ústřední tajemník této strany. Do Federálního shromáždění byl zvolen v letech 1976, 1981 a 1986, na svůj mandát rezignoval v rámci kooptací v lednu 1990.

45 **Ing. Josef Trejbal** (1935–2023) byl člen KSČ, ve Federálním shromáždění zasedal až po roce 1986, kdy byl zvolen poslancem na volební obvod Svitavy. Rezignoval na mandát v rámci kooptací v lednu 1990. V době zvolení působil jako předseda ÚV odborového hnutí.

46 V rámci této statistiky je započítáno i vyšší politické vzdělávání, v dané době legitimní součást vysokoškolského systému. Titul doktora sociálně-politických věd používali např. František Tesář nebo Jan Jirásek.

47 Zákon č. 183/1989 Sb. o volbě nových poslanců zákonodárných sborů ze dne 28. 12. 1989 (tzv. kooptační zákon). V čl. 1 odst. 1 je uvedena možnost bez voleb obsadit funkci poslance v případě, že se uprázdní. Všichni uvádění východočeští poslanci na svůj mandát rezignovali, nikdo nebyl odvolán.

48 Předsednictvo sněmovny však přijalo rezignaci J. Kempného až 20. prosince 1989. Srov. APS, DPK, *Federální shromáždění ČSSR 1986–1990*, Sněmovna národů, jmenný seznam, Kempný, Josef. Dostupné online: <https://www.psp.cz/eknih/1986fs/rejstrik/jmennyy/sn/ceska/k.htm>.

poslanci Sněmovny lidu Slavoj Brokeš (KSČ, 30. 1.), Hana Králíčková (KSČ, 23. 1.), Věra Stuchlíková (KSČ, 30. 1.), František Tesař (KSČ, 16. 1.) a Jaroslav Venhauer (KSČ, 30. 1.).⁴⁹ Ze Sněmovny národů v lednu 1990 rezignovali poslanci Josef Andrš (ČLS, 24. 1.), Hana Dýčková (KSČ, 18. 1.) a Josef Trejbal (KSČ, 29. 1.). Část východočeských poslanců v rámci kooptací neodstoupila a zůstala ve Federálním shromáždění až do konce mandátu, tedy do voleb roku 1990. Byli jimi ve Sněmovně lidu Marie Dymáčková (KSČ), Jan Flídr (KSČ), Jaroslav Matyáš (KSČ), Věra Petrželková (KSČ), Hana Pleskotová (KSČ), Dobromila Vávrová (KSČ) a Věroslav Vondrouš (KSČ). Ve Sněmovně národů řádně dokončili svůj poslanecký mandát Irena Balánová (bezp.), Jaroslav Brabec (KSČ), Vítězslava Klůzová (ČSS) a Ladislav Dvořák (ČSS). Svůj mandát v řádném čase tak dokončilo 43,8 % východočeských poslanců Sněmovny lidu a 44,4 % poslanců Sněmovny národů.

Dodejme ještě pro úplnost, že konec normalizačního parlamentu neznamenal nutně konec politické kariéry všech bývalých poslanců. Část normalizačního Federálního shromáždění byla politicky aktivní i po roce 1989. Mezi nimi jmenujme např. Ladislava Dvořáka, porevolučního předsedu ČSS (1991–1993), který se do Federálního shromáždění ČSFR ještě krátce vrátil mezi červnem a prosincem 1992 (kandidoval za Liberálně sociální unii), a který byl mezi prosincem 1989 a červnem 1990 rovněž krátce ministrem, pověřeným řízením Federálního cenového úřadu ČSFR. V regionální politice se pak angažovali např. Václav Frynta (zastupitel Týniště nad Orlicí za KDU-ČSL), Vítězslava Klůzová (zastupitelka Smiřic za ČSSD, resp. SPOZ), či Dobromila Vávrová (zastupitelka Police nad Metují za KSČM).

Závěr

Poslanci Federálního shromáždění ČSSR zvolení v letech normalizace ve Východočeském kraji představovali pestrout směsici politických osobností. Z naznačených celkových proměn lze usuzovat na některé závěry. Normalizační politika byla i v oblasti výběru kandidátů na poslance postavena na stabilitě a spolehlivosti. Většina zvolených poslanců byla buď pracovními kádry, nebo zkušenými a politicky prověřenými funkcionáři různých úrovní. Patrná je rovněž prokazatelná diskontinuita mezi osazenstvem Národního shromáždění a Federálního shromáždění československého státu. Pouze šest poslanců Sněmovny lidu zasedalo již v Národním shromáždění před rokem 1968, mezi poslanci Sněmovny národů nebyl dokonce žádný takový poslanec.

49 **Jaroslav Venhauer** (*1942) představoval ve Federálním shromáždění zástupce dělnických profesí. Ve Sněmovně lidu zasedal od roku 1971 a profesí byl horníkem v dole *Jan Šverma* v Žacléři. Zvolen byl vždy za volební obvod Trutnov. Zajímavostí je, že právě proti tomuto kandidátovi Národní fronty podal svou nezávislou kandidaturu v témže volebním obvodu roku 1986 Pavel Wonka.

Také fluktuace poslanců nebyla ve východočeské oblasti ničím neobvyklým a pověstné zastarávání normalizačních elit se projevovalo pouze u těch, kteří v parlamentu strávili více než dvě funkční období. Naopak noví poslanci, zvolení na kandidátce Národní fronty v jednotlivých letech, celkový věkový průměr obou sněmoven omlazovali. Ani stranická příslušnost nebyla mezi zvolenými kandidáty pevně ustanovena; podíl nekomunistů mezi východočeskými poslanci byl ve všech volbách proměnlivý.

Skupina východočeských poslanců Federálního shromáždění ČSSR představuje zajímavý statistický vzorek, který by bylo dále vhodné komparovat s jinými regiony tehdejšího státu a celostátní statistikou. Také podrobnější analýza složení České a Slovenské národní rady coby regionálních parlamentů by jistě vytvořila vhodný soubor dat pro další zpracování. V budoucích výzkumech bude rovněž nutné věnovat větší pozornost i tématu samotného výběru kandidátů na poslance v prostředí Národní fronty a jejích složek, především pak KSČ. Tento politický výběr se ukazuje jako velmi specifický pro celé období komunistického režimu v Československu, lze však očekávat výrazné rozdíly mezi 50. a 60. lety a epochou normalizace, v níž byl mechanismus výběru vhodných kandidátů formulován podle některých odlišných kritérií. Rovněž by bylo vhodné specifikovat jednotlivé složky, které se na výběru kandidátů podílely, a jejich konkrétní roli v tomto mechanismu, a to jak na celostátní, tak na regionální úrovni. To už však přesahuje možnosti, které si klade za cíl tato studie.

Tab. 1: Východočeskí poslanci Sněmovny lidu FS podle výkonu funkce a volebních let

Jméno	narození	strana	ÚNS		NSI		NS II		NS III		NS IV		FS I		FS II		FS III		FS IV		FSV
			1946	1948	1948	1954	1954	1960	1960	1964	1964	1968	1969	1971	1971	1976	1976	1981	1981	1986	
Brokeš Slavoj, Ing.	10.06.1933	KSČ																			r90
Dymáčková, Marie	30.08.1932	KSČ																			*
Flidr Jan, Ing.	14.10.1951	KSČ																			*
Hamouz František	15.08.1919	KSČ																			
Jägermann Josef	26.01.1913	KSČ																			
Jánská Květomila	19.02.1922	KSČ																			
Jirásek, Jan, RSDr.	24.12.2024	KSČ																			r89
Králičková Hana	16.05.1934	KSČ																			r90
Kubrt Karel	23.02.1927	KSČ																			
Lefterová Drahomíra	24.10.1927	KSČ																			
Lněnička Václav	11.09.1927	KSČ																			
Macháček Zdeněk, PhMr.	24.10.1920	Bezp.																			
Matyáš Jaroslav, gen.por. Ing.	13.03.1933	KSČ																			*
Pešek Vladimír	11.11.1926	KSČ																			
Petrželková, Věra	12.08.1950	KSČ																			*
Pleskotová, Hana	27.01.1953	KSČ																			*
Pospíšil Antonín	10.06.1903	ČLS													†						
Pražák Jaroslav	04.09.1911	ČSS																			
Prchal Josef	27.11.1925	KSČ																			
Rabas Václav, doc.	14.08.1933	Bezp.																			r89
Remek Jozef, genmjr.	29.04.1927	KSČ																			
Samíková Zdenka	23.06.1920	KSČ																			
Seldlová Věra	25.04.1924	KSČ																			
Stuchlíková Věra, Ing.	28.12.1944	KSČ																			r90
Šemberová Marie	27.12.1947	Bezp.																			
Šimek Vladimír, Ing.	20.05.1936	ČSL														N					
Tesař František, RSDr.	20.08.1923	KSČ										N									r90
Vávrová Dobromila	12.01.1932	KSČ																			*
Venhauer Jaroslav	14.02.1942	KSČ																			r90
Vondrouš Věroslav	02.05.1925	ČSS																			*
Zelenka Jan, doc. PhDr., CSc.	05.12.1923	KSČ																			r89

Tab. 2: Východočeští poslanci Sněmovny Národů FS podle výkonu funkce a volebních let

Jméno	narození	strana	FS I		FS II		FS III		FS IV		FSV	
			1969	1971	1971	1976	1976	1981	1981	1986	1986	1990
Andrš Josef, JUDr.	16.05.1932	ČSL										r90
Andrýs Ján	18.12.1927	Bezp.										
Balánová, Irena	01.04.1949	Bezp.										*
Brabec Jaroslav	20.10.1930	KSČ										*
Doležalová Kamila	16.06.1930	KSČ										
Dýčková, Hana	09.11.1955	KSČ										r90
Fassati Miroslav	09.10.1925	ČSS					N					
Frynta Václav	20.03.1936	ČSL										
Hurdálek Ladislav	24.05.1931	KSČ										
Kačírek Bedřich, RSDr.	24.07.1923	KSČ										
Kempný Josef, prof. Ing., ČSc.	19.07.1920	KSČ										r89
Klůzová Vítězlava	09.05.1946	ČSS										*
Ladislav Dvořák, Ing.	08.08.1943	ČSS										*
Řídká Zdenka	05.05.1926	ČSS										
Sedláček Jan	08.02.1920	ČSS					†					
Sytný Zdeněk	28.05.1932	KSČ										r89
Trejbal, Josef, Ing.	09.03.1935	KSČ										r90

Legenda k tab. 1 a 2:

*	poslanec vykonával v daném volebním období poslanecký mandát
r89	poslanec zůstal ve FS až do voleb roku 1990
r90	poslanec rezignoval na svůj mandát v prosinci 1989
†	poslanec rezignoval na svůj mandát v lednu 1990
N	poslanec zemřel v průběhu výkonu poslaneckého mandátu
	náhradník se stal poslancem za zemřelého poslance v daném obvodu

KANDIDÁT NÁRODNÍ FRONTY ZA VÝCHODOČESKÝ KRAJ

do Sněmovny lidu FS
ve volebním obvodu č. 72
Chrudim

Josef JÄGERMAN

26. 1. 1913
v důchodu
bytem Pardubice,
Třída míru 71
člen KSČ

Původním povoláním úředník. Za okupace byl vězněn. Od roku 1945 vykonával různé politické funkce.

Je předsedou KV SČSP a poslancem Sněmovny lidu FS. Funkci poslanca vykonává od roku 1946.

Zkušený politický a veřejný funkcionář, má mezi lidmi autoritu. Je nositelem státních vyznamenání, Řádu Vítězného února, Řádu práce a Za zásluhy o výstavbu.

Obr. 1: Kandidátní list J. Jägermanna, volební obvod Chrudim (Sněmovna lidu, 1971). SOA Hradec Králové, f. VČ KNV, kart. 456, inv. č. 603.

Autor | Author

Tomáš Hradecký

Filozofická fakulta

Univerzita Hradec Králové

Náměstí Svobody 331

500 03 Hradec Králové III

tomas.hradecky@uhk.cz

ORCID: 0000-0002-4488-2266

PhDr. Bc. Tomáš Hradecký, Ph.D. (* 1984) je historik československých dějin v období po druhé světové válce. Specializuje se na dějiny komunistického režimu v Československu, především na politický aparát KSČ, národní výbory, mechanismus voleb, parlamentarismus a regionální politické elity. Publikoval také několik textů k otázce severočeské ho pohraničí mezi lety 1945–1948.

Historia Aperta published by Philosophical Faculty University of Hradec Králové.

ISSN 2788-0702 (Print) ISSN 2788-0710 (Online)

Platinum / Diamond Open Access model.

Articles published in Historia Aperta are licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Summary

This study provides a statistical analysis of the personnel composition and changes within the group of deputies of the Federal Assembly of the Czechoslovak Socialist Republic (Federální shromáždění Československé socialistické republiky; FS ČSSR) who were elected in the East Bohemian Region during the normalization period. It focuses on four election terms: 1971, 1976, 1981, and 1986. The analysis examines deputies of the House of People (Sněmovna lidu; SL) and the House of Nations (Sněmovna národů; SN) based on their political careers, party affiliation, age structure, professional orientation, and length of mandate. The study primarily draws on archival sources, particularly from the holdings of the State Regional Archive in Hradec Králové and the Archive of the Chamber of Parliament of the Czech Republic. The Federal Assembly, established in 1969, was bicameral, with the SL representing citizens based on population and the SN ensuring parity representation of the Czech and Slovak Socialist Republics. In the East Bohemian Region, 9 deputies were elected to the SN and 17 (later 16 in 1986) deputies to the SL in each election. In total, 48 individuals were elected from the East Bohemian Region between 1971 and 1986 (31 to SL, 17 to SN).

The Communist Party of Czechoslovakia (Komunistická strana Československa; KSČ) held a dominant position. Out of the 48 deputies, 32 were members of the KSČ, 7 were members of the Czechoslovak Socialist Party (Československá strana socialistická; ČSS), 4 belonged to the Czechoslovak People's Party (Československá strana lidová; ČSL), and 5 were non-partisan. The ratio of Communists to other deputies varied slightly across elections and chambers; the KSČ's dominance was more pronounced in the SL than in the SN. The onset of normalization brought significant personnel changes. Almost none of the East Bohemian SN deputies elected after 1971 had prior experience in the National Assembly before 1968 or in the co-opted FS (1969–1971). Continuity was slightly higher in the SL (6 deputies had experience from the pre-1968 National Assembly). Most deputies served more than one term. The average length of mandate was 2 terms in the SN and 2,34 terms in the SL. There were also long-serving deputies (e.g., Josef Jägermann – 7 terms including the Constituent National Assembly 1946–1948, Věroslav Vondrouš – 6 terms). The average age of an elected deputy was around 49 years. Despite the presence of long-serving deputies, the parliamentary group as a whole did not age significantly. This was due to relatively high turnover – in each election (except 1971), an average of 26–30 % were new candidates, whose average age was lower (40–46 years). The youngest elected deputy was 28, the oldest was 68. Women were, on average, slightly younger (45 years). Candidate lists were compiled to represent various professions. The SL was dominated by workers from industry (up to 54,5 %), although their share decreased towards the end of the period, while the share of workers from agriculture and culture increased. The proportion of political functionaries in the SL tended to decrease. In the SN, there was a noticeable decline in the representation of industrial professions and stable representation of political functionaries. Representatives from healthcare, culture, or the military were absent. Deputies included prominent officials (Josef Kempný, Jan Zelenka) and generals (Jozef Remek, Jaroslav Matyáš). In terms of job roles, managers (directors, chairpersons), workers, and (especially in the SN) secretaries of central committees were strongly represented. The proportion of individuals with university education was not negligible (around 30 %). Of the 25 East Bohemian deputies serving in November 1989, a significant number resigned in December 1989 and January 1990 in connection with the co-optations. Approximately 44 % of the deputies completed their mandates regularly until the elections in June 1990. Some former deputies remained politically active even after 1989. The study shows that the selection of East Bohemian deputies to the FS during the normalization period aimed for politically reliable and vetted cadres, often with managerial experience. Despite efforts towards stability, there was regular turnover of more than a quarter of the deputies, which prevented significant aging of the body. The composition of deputies reflected the regime's ideological priorities (emphasis on industry, later also agriculture) and the leading role of the KSČ, although the ratios of non-communist parties and non-partisans were not fixed. The author emphasizes the need for further research, particularly comparisons with other regions and a more detailed analysis of the candidate selection mechanism within the National Front.